Број 96 У Новом Саду, у петак 2. (15.) маја 1914. Година XLIX.

„Застава“ излази сваки дан два пута осим недеље и празника.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 круне и 70 потура; на четврт године 8 круна. За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: За пола године 2 кр., на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Јутарњи лист)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући Јована Т. Чавића, у главној улици бр. 6.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Чек-конто 12008.

Изјаве српске владе.

— Од нашег сталног дописника. —

Београд, 30. априла.

Писање београдских листова, да је између војних и грађанских власти у Новој Србији дошло до сукоба због уредбе, у којој је изражен положај војних и грађанских представника за време државних празника, изазвало је двојицу радикалних посланика, г. Богдана Јанковића и Мишу Трифуновића, да упуте интерпелацију влади и затраже од ње одговор о поменутом Пошто је интерпелација оглашена као хитна, то је влада изјавила, да ће на њу дати одговор 29. априла. Тога дана у Народној Скупштини г. Пашић, председник владе, дао је изјаву. Он је рекао, да је та уредба, о којој се пише у новинама, и због које је поднета она интерпелација, израђена на основу закона о уређењу округа и срезова. У томе закону јасно је обележен положај војних и грађанских представника власти. Из тога закона узета је одредба и учињено, да представник грађанске власти у Новој Србији буде старији од представника војних власти и зато, што грађански представник врло често мора давати и политичке изјаве. Српски устав забрањује војницима да се мешају у политику и, према томе, дају политичке изјаве. Кад је, дакле, устав то војницима забранио, није се могло дати, да представници војних власти у Новој Србији имају првенство и претежност над представницима грађанске власти.

После ове г. Пашићеве изјаве, говорио је први потписник оне интерпелације г. *Богдан Јанковић*. Он је, између осталога, рекао и то: да је одстрањење војске од политике у Србији и учинило, да она буде способна за војну акцију. Режим, који је донео уредбу 1884. године, одвео је на Сливницу, а режим који је 1907. године дао уредбу од те године, одвео је српску војску на Куманово и на Брегалницу. Донашањем ове најновије уредбе, која није ништа друго до објашњење уредбе од 1907. год., хтело се само да се односи између грађанске и војничке власти уреде, а никако да се вређа официрски кор. На послетку тражи да влада поднесе Народној Скупштини законски предлог о односу војне и цивилне власти у Новој Србији.

Први дебатер у овој ствари био је г. *Драгиша Лапчевић*, шеф социјалдемократске странке у Србији. Он је рекао:

— Превласт грађанске власти над војним и безусловна потчињеност војске влади — то је гледиште српских социјалиста. Војсци се не сме дозволити да буде држава у држави, официрском кору не сме се признати да буде над владом Онај, који сноси одговорност пред Народном Скупштином и за војску, тај мора бити старији од ње. Тај није нико друго до — влада. У Србији су војни министри падали ван Народне Скупштине и још много што шта друго, што више не сме бити. На крају свога говора г. Лапчевић је предложио прост прелаз на дневни ред. У њему је истакао: да влада што одлучније предузме, да се утврди што јаче првенство грађанске над војним властима у Новој Србији.

Г. *др. Војислав М. Маринковић*, посланик напредњачке странке, је истакао у почетку свога говора, да је ова интерпелација потекла због незадовољства у официрском кору. По његову мишљењу, војска треба да буде безусловно потчињена влади, односно да грађанске власти буду над војним. То ће се постићи не уредбом него примерима надмоћности грађанске власти над војним представницима.

На завршетку изјављује, да ће гласати за онај дневни ред у Народној Скупштини, у коме се буде заступало начело надмоћности грађанске власти над војном влашћу.

Примедбе, које су оба дебатера учинили, изазвале су г. *Стојана Протића*, министра унутрашњих дела, да узме учешћа у овој дебати. И тада је дао и ово објашњење:

Он је рекао, да надмоћност грађанске власти над војном није била у Србији увек у власти. Уредба од 1884. године сведочи, да су тада војне власти биле над цивилним властима. Данашња радикална влада при свем том није хитала да ту уредбу измени онако, као што је требало. Но влада је ипак доцније хтела да ту уредбу спроведе једним законом, у коме би принцип грађанске власти над војном влашћу био појачан, онако као што је то уставом предвиђено.

Један случај 1905 године приморао је највише владу, да ту поменуту уредбу од 1884. године мења. Тај случај десио се при прослави ослобођења Ниша, кад је начелник округа нишког дошао у сукоб са нишким дивизијарем. Те исте године донет је закон о уређењу округа и срезова, који је 1907 године послужио као основ за израду уредбе, коју је потписао војвода Р. Путник, као тадашњи министар војни.

Тада је избачена уредба од 1884., у којој се истицала надмоћност војне над грађанском влашћу. Та уредба била је у важности све до ове године, кад је због неколико непријатних случајева морала бити измењена. Наводи пример од 6. децембра прошле године. У целој Србији тада је прослављен рођен дан руског цара Николе. У Битољу је руски конзул, у име своје државе, примао тога дана честитања. Кад је на свечаности конзул поздравио нашег краља, начелник округа битољског устао је да поздрави руског цара. Но тада је наишао на оштар протест команданта битољске дивизије, пуковника Воје Живановића. Овај је сматрао, да њему припада првенство, да он треба да одговори руском конзулу. Начелник му није допустио, због чега су између ове двојице пооштрени односи. Начелник му је саопштио случај и тражио одговор. Он је то саопштио одмах краљу и министру војном нагласивши, да овакви слични случајеви могу бити неповољни

ПОДЛИСТАК.

ВОЈНИ БЕГУНАЦ.

Имао сам посла у канцеларији код гарнизонара. У касарни, међу војницима, запазих једног човека у „грађанском“ оделу, где са војницима ради. Гарнизонар — мој пријатељ — ми рече, да је то војни бегунац, жандарски каплар из Дервенте у Босни. Призва га и стављаше му питања, тако, да је бегунац (који говори доста добро српски) и нехотице испричао, како је родом са Карпата, име му је Василије, по народности је „*православни* Рус“. По одслуженом трогодишњем војничком року, јавио се у жандаре и доспео у Босну пре неколико недеља. У Босни су га „*терали*“ у католичку цркву, а он је *православни* Српска црква — вели Василије — је као и наша, *руска*; тако изгледа и споља и изнутра. Српски попови носе браду, жене се, служе као и наши — *руски*. И у цркви се говори као и у нашој — *руској*.

Мајор примети, како је Василије брзо научио српски, а ја додадох, да је то зато, што је наш српски језик, од свију *великих* група најближи малоруском језику, јер смо им некада били најближе комшије, док смо били у Бојци, ако баш и нисмо и једна језична група. Малоруси су „и“-кавци као и наши Буњевци, а то је, према истраживањима најстарији српски дијалекат, који је доцније, са млађим „е“-дијалектом изазвао укрштај и тако настао „*ије*“ дијалекат (јужни).

— Замолио сам — настави Василије — и да доше ми једну црквену књигу и знао сам све да читам.

Онда сам отишао на рапорт и молио, да ме не терају више у католичку цркву, јер ја *нисам* Пољак, него *православни Рус*.... Кад могу моји другови, *лутерански* Словаци, да иду у православну цркву, зашто да бране мени, православном Русу?!

Ја и гарнизонар се згледнусмо.

— А знаш ли ти, Василије, *символ* вере? — запитах га ја.

Он нас погледа и не одговори ништа, а из погледа му разабрах, да не разуме питање.

— ...„Вјерују!“... — наставих ја.

— А.. то знам! И очита цело, тачно, без прекида, али са једном ужасном погрешком. У осмом члану рече „И в духа свјатаго, Господа животворјашчаго, иже от оца и сина исходјашчаго“.

— Па ти си, брате, *унијат*! — приметих ја.

Василије се снужди, па онако снужден уздахну:

— Па тако су ми рекли и у Босни!

Ја му рекох, како гласи тај члан у православном „Вјерују“.

— Па лако је то. Ако је *само* то, ја ћу бити православан одмах, настави Василије весело. („Само“ — рече, а јадник и не зна, да је то његово „само“ било узроком папи Николи II. да прокуне све, *шизматичне* присталице источне цркве и његовом у Христу брату, цариградском патријарху Фотију II, да прокуне све *шизматичне* присталице римске цркве, тако, да је наједаред, цео хришћански свет био — проклет и то не од муслиманских калифа ни јеврејских фарисеја, већ од својих, хришћанских васеленских патријараха!.. Због тога „*само*“ проливено је и крви. Лило се — наравно! — и *српске*! И то „само“, то „*и сина*“ био је управо и главни разлог сеоби српског живља из Угарске у Русију, под Хрватом, Прерадовићем и Текелијом, а у многом и буни под Пером Сегединцем у Угарској.)

Мајор гарнизонар га је питао понеке народносне малоруске ствари, али Василије није имао ни о чему појма. Причао је, где његово село бира посланика, али му није знао имена. Говорио је о селењу у Америку и Русију, о спахији, о Јеврејима и о томе, како се њихови — малоруски — „*православни*“ (т. ј. унијатски) попови лепо живе са „*пољским*“ (тј. католичким) поповима, а *српски* попови у Босни се баш не воле много са „*хрватским*“ поповима.

Слушајући причање овог простодушног карпатског Малоруса, изађоше ми пред очи сви они марифетлуци о крвавој „жумберачкој“ унији, о унијаћењу манастира Марче и Лепих Вина. Сва она злостављања српског православног свештенства, унијаћење српског владичанства у Пожеви, под владиком Симеоном Рајићем, па владика Симеон Вратања, па владика Краљевић, и цело насилно унијаћење у северној Далмацији. И док су Руси покоравали са Пруском и Аустријом и делили Пољску, сузбијали Турке, вијали Наполеона по Европи и сузбијали мађарску буну, дотле се постепено, а неприметно — мало милом, мало силом — ширила међу карпатским Малорусима — *унија*, баш као и међу православним Србима у Жумберку и северној Далмацији и међу православним Румунима у Угарској и Буковини.

— Ето ти, мајоре, сад ћеш разумети цео *мармарошсигетски процес*, који смо заједно пратили у „Застави“; сад знаш, нашто оне унијатске цркве по Срему: у Митровици, Ердевику, Бачинцима, Шиду. Сад знаш, како су и православни Румуни дошли да латаницом замену ћирилицу и зашто су унијатски Малоруси у Галицији „*добили*“ фонетички правопис.

— Украјинци, рече мајор.

по ауторитет војних власти. Неколико дана доцније и министар војни и командант битољске дивизије захтевали су, да начелник округа битољског због онаквог свог држања буде примерно кажњен. За ово су се позвали на уредбу од 16. априла 1897. године, коју је потписао Ј. Машковић, тадашњи министар војни у кабинету Ђоке Симића.

Затим је навео други случај, због кога је тако исто био приморан да уредбу од 1907. године измени онако, као што је учинио.

После овог објашњења г. Протићевог, председник српске народне скупштине заказао је другу седницу за данас.

Војислав М. Росић.

Народни збор у Молу*).

Припадници удружених странака из Мола, Аде и Петровог Села одржали су 27. априла (10. маја) о. г. врло успели народни збор у Молу. На збору је био и леп број Сенћана и још већи број честитих Карловљана.

Молци и Ађани су изасланике удружених странака красно дочекали. На 30 кола су изашли пред миле госте своје.

У пола три сата је угледни молски старешина Вељa Ђорић поздравио окупљене и позвао је збор, да се констатуише. За председника је једногласно изабран парох Душан Јосимовић, за потпредседнике: Гавра Драгин из Аде и Сава Вишковић из Петровог Села, за перовође: учитељи Ненад Рајић из Аде и Коста Замуровић из Мола.

Председник изражава радост, што је народ у тако великом броју посетио збор. Он види у томе знак, да је народ свестан положаја, у који смо доспели, што нам је влада, без икаквог разлога, укинула нашу автономију. Напомиње, да су се и досадање завађене српске народне странке измириле и споразумеле и да се удруженом снагом боре за успоставу наше автономије. У то име отвара збор и позива Миту Клицина да узме реч.

Мита Клицин напомиње, да српски народ у сабору нема свога заступника да се заузме за опће и посебне српске интересе. Наши сабори се не сазивају, па с тога смо принуђени, да се скупљамо на зборовима и да подигнемо глас против неправде. Синод је гурнуо народ из цркве. Синодалним штатутом, који нам је помоћу владе наметнут, повређена је автономија, а пошто народ није хтео да призна синодални штатут, влада је учинила још веће безаконе: укинула је краљевском наредбом народну автономију. Напомиње, да је там чином повређен закон и да је ту повреду и један суд установио. Општине, које нису хтеле признати наметнуте власти, помоћу џандара су разрешене. Вишеструки су разлози, који су владу гурали да укине нашу автономију. Влада је хтела, да помоћу калуђера спречи наш просветни развитак, те је укинула манастирску уредбу, јер познавајући „родољубље“ наших калуђера, сигурно је знала, да манастири неће ништа уносити у наше народне фондове, те ће наше школе морати тражити државну припомоћ, у ствари престати бити народне школе.

По укинућу автономије, тргнута је парница против Оренштајна и Шпицера, те им је остављено, да несметано уживају незаконитим путем за 200.000 круна купљено народно добро, чија је вредност сада 18 милијона круна. (Није искључено, да је од тога чина имала користи и чувена мунговска каса). И то је учињено из нерасположења према српском народу. Оренштајн и Шпицер имају два милијона годишњег чистог прихода од каје, а познати су као добри мунгови.

Садања влада је пре избора обећавала опће тајно изборно право. А када је новцем, напрактим и осталим недопуштеним средствима задобила већину, она није одговорила својим обећањима, него разним смицалицама жели и оно мало што је дала, да изигра. Изборно право се везује — сем осталог — за знање читања и писања.

Стари људи треба да траже школске сведоџбе, или да полажу испите из читања и писања. Служити у војсци морамо сви, али уживати грађанска права се на све могуће начине изиграва. Закони се доносе увијено, неразумљиво; терети се нагло дижу; срезови се пак заокружују онако, како то иде у прилог садањој већини, јер иста жели да осигура себи дугу владавину. Особито се влада окомила на нас Србе. По броју душа ми би требали да имамо десет посланика, а ми нећемо имати ни једног.

Спољна политика наше владе не води се на здравој основи. Албанцима стварамо слободу, а нама шаље власа комесаре, јер по њеном мишљењу, ми нисмо зрели за уставни живот, док су полудивљи Албанаси згодан елемент за уставну државу. Силне стотине хиљада хранитеља породица 10 месеци су морали бити под оружјем, да би Албанцима створили државу! Много више од једне милијарде круна потрошено је за народ, који хоће да има државу, али неће да плаћа порезу.

Тако вођење политике је код нас за то могуће, што политику нашу не воде људи из народа. Подноси предлог за одлуку, којом се тражи успостава автономије, опште, једнако и тајно бирачко право са гласањем по општинама, решење народносног питања и праведно заокружење изборних срезова.

Прота *Милутин Јакшић* напомиње, да када је уништена автономија, ми смо држали зборове. Договорили смо се шта да радимо. Сав се народ удружио осим шаке људи, који својим органима дају звучна имена („Сроство“), да би боље могли владу служити...

Извршни одбор удружених странака позвао је опћине, да не извршују незаконите наредбе наметнутих власти. Одбор је морао да прекине рад због познатих догађаја на Балкану. Сада је време, да се рад настави.

Хијерархија је употребила бајонете. Ти бајонети нису шкодили народу, него хијерархији. Ти бајонети су подигли дух нашем народу и наша ствар добро стоји, јер смо ми духом јаки.

Српске народне странке треба да споразумно раде. Оне треба да раде као једна једина народна странка. Заборавити треба онима, који су пријатељи автономије, на све прошле увреде. Да је на Куманову владала расцепканост, не би било успеха. Ни једна странка не сме бити толико јака, да намеће своју вољу осталима. Озамошњи српски народ може спасти једино удружење. Ми смо и тако малобројни, ако се не удружимо ништа постићи нећемо. Удружене странке на избору у Вел. Кикинди извеле су трипут толико гласача, као када је само једна странка водила борбу. Да нису били припуштени да гласају 250 Немаца из околине, који нису могли гласати у Кикинди, да нису задржали неке Политове бираче, и поред незаконитости и оних жалосних Срба, који издадоше народну ствар — Полит би победио. Кад узмемо у обзир, да су се странке удружиле на 2—3 дана пре избора, онда там јасније видимо од какве би важности било стапање странака у једну народну странку.

Говор проте Јакшића био је од силног утиска на све присутне. *Др Душан Јојкић* по статистичким подацима доказује, да $^1/_9$ становништва Угарске држи у својим рукама 32% поседа. Док $^9/_9$ имају тек $^2/_3$ од целокупног поседа. Аристократија и више свештенство држи $^1/_3$ земљишта, док пролетаријат не може да дође до бразде земље, него мора да бега у Америку из овог Канаана. Управа земље предана је великашима. Поравњањем из 1868. год. ондашња либерална странка добила је од Беча слободне руке према народностима, али зато је морала ликеровати Бечу све оно, што је овај тражао. Ова ће земља само онда бити срећна, када до речи дођу демократски елементи. С тога треба да тражимо пријатељства и са осталим народима ове земље, да би извојевали једнако тајно изборно право, као једину гаранцију за демократски развитак ове земље.

Др. Жарко Јакшић је у заносном говору извео, да смо ми дошли на позив цара и ћесара у ове земље, да смо ми једно време сачињавали половину целокупне наше војске и да смо гинули силно и много и да су нам зато дали права: на папиру! Добијена права су изигравана од вајкада народима, којима су рушили народну слогу. Позива народ да сложно, смишљено и одлучно води борбу. — Ватра, разбор и родољубље које је било из красног говора др. Жарка Јакшића, даје наде, да ће незаборављеном др. Васи Јакшићу, др. Жарко бити достојна замена.

Али нема ударца без старца!

Подиже се и чика *Јаша Мркшић* из Аде, да проговори народу — народски.

Успоредио је нашу сеобу у ове крајеве са ројем пчела, који је због терора турског морао да се крене из своје постојбине. Тај рој је саградио себи одговарајућу кошницу: автономију своју, у којој је он радио, развијао се, брижљиво пазећи, да свуда буде саће једнако пуно. Али пре кратког времена, непажњом пчелара, узели су маха трутови — калуђери и њихови помагачи — те безобзирно харче мед. Пчеле се узнемириле, љуте на трутове и спремају се, да ако устреба, и жаокама одјуре готоване са муке своје. Пчелари пак желе, да направе рају кошницу од стакла, да сваки може видети шта оне раде, да би се могао лакше мешати и да лакше разбије кошницу. Али пчеле неће миловати до год трутове не најуре и док не саграде саме, себи одговарајућу кућицу. Пчелари, ако желе да се пчеле умире и да мирно раде, мораће оставити пчелама, да оне саме сврше свој посао. — Препоручује, да се усвоји предложена резолуција. Народ бурно одобрава Јаши Мркшићу и једногласно усваја резолуцију.

По говору Јаше Мркшића председник је прочитао брзојав др. Стевана Малешевића, у коме јавља, да је — не знајући за промену — воз закаснио, те није могао доћи. Штета је велика, што г. Малешевић није дошао да види своје Молце, Ађане, Петровчане и Сенћане на лепом збору и договору и што им није и он говорио.

Председник је захвалио у име народа говорницама и изасланику власти г. Милићу, бележнику. И пошто је посаветовао народ, да у срце и у душу урежу паметне и родољубиве говоре говорника, затворио је збор.

На збору је владао узоран ред и мир — као у цркви. Говорници су били са таком пажњом слушани, да смо сви осећали, да ће овај збор много допринети, да и онако будна свест нашег народа у овим крајевима још више ојача.

У вече је била заједничка вечера, на којој је пало више родољубивих и поучних здравица. На вечери су били заступљени сви сталежи.

*) Доносимо овај извештај са збора по белешкама зборских перовођа. Ур

— Јест, Украјинци, чија је интелигенција и племство толико убијено у главу, да мисле, да су им Пољаци ближи од Руса... Баш као што силом радимо, да поунијаћени и покатоличени потомци Чарнојевићевих Срба зову себе — Хрватима. Не спремни и неуки (а наивни) људи међу Србима, сматрају то за истину!..... Видиш, само тако можеш и разумети, како је, н.пр. могуће, да је Илију Храниловића, пореклом из Раниловића у Србији, наследио на унијатској владичанској столици у Крижевцу Јулије Дрохобецки, *одрођени* Малорус, сада Хрват, а пре тога директор мађарског учитељског семинара у Мункачу и уредник католичког пропагандистичког листа „Kelet“ („Исток“).... И том Дрохобецком је са свим све једно, а био он Хрват а Мађар.....

— Ти мало претерујеш, примети мајор.

— И Румун би он постао, само да су га хтели метнути на столицу велико варадског унијатског епископа, кад се он томе надао пре 12 година, јер та епископија носи куд и камо већи приход, од крижевачке.

Имао је право велики Мајков, кад је рекао, да име „Рутени“ постоји само у аустријском полицијском речнику као назив за галичке Малорусе, од прилике као и „Шокца“, „Илирци“, „Далматинци“ и т. д. за католичке Орбе

Али народности се не стварају полицајним декретима, а најмање благословом црквених великодостојника! Још од расцепа хришћанске цркве боре се обе за поједине крајеве. Та борба ето траје вековима. Овај Василије се уверио, да није право славан тек кад је пребегао у Орбију. Мудро се рачунало, да прост народ суди само по спољашњости, али се заборавило, да је тешко истиснути народу праву и чисту веру из срца, а чиста и искрена вера спасава...

Лозница, 1914. *Б. П. Н.*

Збору нису присуствовали само они, који су се одметнули од свога јата, те вољно врше улогу ашова, којим непријатељи желе да ископају гроб народној автономији. Познавајући отпорну снагу нашега народа, ми се тврдо уздамо, да ће се ашов сломити и да ће по томе, као непотребна ствар, доспети на најнечасније место: на ђубриште.

Догађаји на Балкану.

Ко је крив бугарској несрећи.

У бугарском собрању се још увек води расправа о предлогу, да се изашље парламентарна комисија, која ће прегледати све званичне списе из времена балканских ратова, те тако утврдити, ко је крив томе, што је Бугарска прошла тако зло. У прекјучерањој седници собрања говорио је радикал демократа Костурко. У своме говору је Костурков изјавио, да је за њега ван сваке сумње, да је крајем јуна 1913. године краљ Фердинанд издао заповест, да бугарске армије нападну Србе и Грке. Говорник је тражио, да се пре свега утврди та чињеница. Бугарски народ мора бити потпуно обавештен о томе, и тада ће народ силом свога сувереног права, које му припада, створити већ себи задовољштине. — У собрању се све чешће чују нападаји, па и претње и против краља Фердинанда и изгледи су, да ће доћи до одлучне борбе између народних странака и Фердинандових аустрофила.

Епирски покрет.

О току преговора на Крфу између чланова међународне контролне комисије и представника епирске автономне владе стижу нетачна и врло непоуздани гласови. Док једни тврде, да преговори теку повољно и да је споразум у изгледу, по другима преговори тек што се нису прекинули. Тачно је, да је међународна контролна комисија у име албанске владе у многоме изишла на сусрет епирским захтевима, јер је на то приморана силом прилика, које су створили успеси и добра спрема епирских трупа. Али питање је, да ли понуђени уступци и повластице задовољавају епирску владу и колико ће албанска влада још моћи да попушта. Албанија остављена сама себи, не имајући помоћи са стране — осим слабо поуздана пријатељства њених заштитница — не може савладати епирски покрет и да би избегла потпуну пропаст мораће у свему попустити. То врло добро знају у Драчу, крај свег им кочоперења, те су сада послали председника албанске владе, Туркан пашу, прво у Рим, а затим ће у Беч, да покуша измолити од тих заштитница и стварне помоћи, а у првом реду новаца. Да ли ће успети у чему, видеће се, али и ако буде успео, Албанија ће се убрзо уверити, колико је та помоћ скупа. — Епирци се међу тим живо спремају за даље борбе, не дође ли на Крфу до споразума. Чине се припреме и у Албанији, али се показало, да су они слављени арнаутски „јунаци“ — јунаци само над голоруком рајом и кад бију из бусија.

Посланик Чернин одлази из Букурешта.

Када је оно после балканских ратова Румунија почела да окреће леђа Аустроугарској, онда су у Бечу доконали, да за посланика у Букурешту пошљу грофа Чернина, који је некад писао у корист румунског народа у Угарској. Били су уверени, да ће Чернин добро бити примљен у Румунији и да ће он успети, да поправи оно, што је бечка дипломација покварила. Чернина су заиста доста повољно примили у Букурешту, али и он није могао да задржи струју, која је у Румунији већ била отела маха. На настојавање посланика Чернина, ни Тисина обећавања Румунима у Угарској нису могли да разувере Румуне у већ стеченом им уверењу о искрености и пријатељству бечке дипломације. И сада, како јавља „Берлинер Тагеблат“, све ће се скрхати на грофу Чернину. Гроф Чернин ће ускоро бити опозван. Али — каже „Берл. Тагбл.“ — тиме бечка дипломација неће ништа добити, јер Румунија никада неће више бити поуздан пријатељ Аустроугарској, него ће као највећа балканска држава водити своју политику.

Црногорска народна скупштина.

На дневном реду црногорске народне скупштине су одговори црногорске владе на поднесене јој интерпелације. Црногорска је влада одговорила и на интерпелацију о међународном зајму, што га има да добије Црна Гора, а том је приликом одлучно се оградила, да тај зајам ико може сматрати као отштету за Скадар. Црногорска народна скупштина ће ових дана завршити свој рад.

Комесарско насиље у Бану.

Пишу нам из Бана у Барањи:

Пре осам дана донела је „Застава“ наш радосни допис о збору, а сад шиљемо и један жалосни, који сваког правог Србина дубоко у срце дира. У суботу, 26. априла добили смо госте, комесарчиће, који стигоше нама, да разјуре нашу црквену скупштину. Ма да су нам свој долазак касно у очи тога дана објавили, ипак смо се скупили, јер нас је тога дана у зору пробудио гост да спремни будемо, а тај гост беше наше велико звоно, које досад никад у радни дан не зазвони до ли оно јутро. Поред наших највећих послова дочекасмо — ужасно је било гледати, ђе нам бајонете пријe стигоше него комесарчићи. У 10 сати дођоше нам у школу прота *Ј. Бешлић и Душан Андрић* парох маишки, са нашим парохом *Дионисијом Мијатовићем*, који се скромно погнуо гледајући нашу тугу и жалост, а ова два господина уђоше гордо, весела образа, као да долазе на какву величанствену славу. Прота *Ј. Бешлић* одмах прочита наредбу, због чега је дошао и стави нашем председнику Цветозару Бошњаку детињасто питање: да ли председник јамчи, да њих овде неће нико дирати? Народ је на то викнуо: Нисмо ми, прото, дошли на ово место, да се тучемо, него смо дошли као свесни људи, да бранимо своја права, која отимате. Прота Бешлић је на то изјавио, да се нико не усуди говорити осим председника, јер да ће употребити силу и одстранити нас, те позове председника, да преда кључеве и архиву. Председник је лепим речима почео говорити, али у тај тренутак јурну жандармерија у школу и позва нас на предају. Мирно смо им одговорили: Ми наше не предајемо, а ви ваше извршујте! Али у том тренутку дешо се страшан, неописан призор. Жандар место да обија касу, толико се заборавио, да је у школи под иконом Светог Саве опсовао нами: В... a vad kutya istened! Е, онда нас више нико не заустави! Сви као један поскачу из скамија и стерамо жандаре до дувара, не знајући више за своју главу, а питајући: Зар у школи, зар под иконом Светог Саве, сме така реч да испане? Зар пред српским протом и свештеником, зар на том светом српском месту така свињарска реч да испане?! Ваљда Свети Сава то не заслужује: Бога дивјег псећег? Парох Душан Андрић, када се виђе на невољи, а он капут па стругну наоље, вичући: Немојте, браћо, мене, ја сам гост! Ја више никог не идем разрешавати, па ма ме и званија лишили! Жандари, када су видели, да су мали дати отпор народу, стали су молити, да су и они људи као и ми и да им се прости!

Али се не може! Бар је српски прота требао да их опомену на дужност, али није, и хвала Богу и свести наших старијих људи, што није дошло до крви. После малог умирења прота је опет позвао пароха Д Мијатовића да прими управу. Он је одговорио: По изгледу данас и ако морам, таку управу, ђе је могла крв да се пролије, нећу и не могу да примам! Народ је викнуо: Живио парох! Такав нам подобајет! Прота Бешлић тада сави своје акте под пазуво и рече: Е ја онда јављам мојој конзисторији, да се оваме не разрешава! Сви смо остали сложни и пожелесмо нашим гостима: Сретан пут, издајице народа свог! За ове погрдне речи од жандара виђећемо се и ми, и г. прота и жандари на суду! Ова љага на нама не смије остати, јер ми нисмо пси нити смо дивљи, него ћемо све за образ а образ ниподашто.

Барањабански радикали.

Вести из места и са стране.

Нов Србин лечник у Новоме Саду.

У Новоме Саду настанио се вредни омладинац, г. др, Миша Рајковић, лекар, бивши клинички лекар, лечник и зубар. Стан му је у Кошутовој улици бр. 2., преко од владичиног двора. Др. Миша Рајковић је добро изучио своју струку, па га стога најтоплије препоручујемо пажњи наше публике, којој је потребан лечник.

Програм забаве у Кумани.

Српско црквено певачко друштво приређује у недељу, 4. (17.) маја о. г. забаву са одабраним програмом. Мешовити збор певаће три црквене песме. Осим тога певаће српске народне песме са Косова: „Цанум, на сред села“, од Мокрањца и „Колико је поље под Ипеком“ од Борјановића, мушки збор пева „Домовино“, а ужи збор „Везах везла Адем када“. Говориће Душан Милетић, школски управитељ. Седма тачка је приказ свадбених обичаја Срба муслиманске вере у Босни и Херцеговини, и то: Ашиковање, позоришна слика у једном чину са певањем. у народу покупили и верно приказали Б Николић и Ј. К. Борјановић Приказују: Миливој Татић момка Меху, Ангелина Лазићева девојку Фату и Н. Н. матер девојачку. Више девојака певају иза кулиса.

Гимнастичка јавна вежба у Новом Саду.

Гимнастичка секција „Препорода“, друштва ученика српске гимназије за самообразовање, приређује у недељу 4 (17) маја у 4 и по сата после подне у гимназијском дворишту *јавну вежбу* са овим програмом: 1.) Наступање. 2.) Просте вежбе. 3) Скок у вис. 4.) а) Разбој, б) Јарац. 5.) Скок у дужину. 6.) Бацање кугле. 7.) Скакање с мотком. Улазак је бесплатан. Добровољни прилози примају се са захвалношћу, а употребиће се у корист путничке благајне гимнастичке секције.

Калуђерска скупштина.

Јуче је у Карловцима одржана скупштина (сабор) српских православних калуђера митрополије карловачке. Према штатуту калуђери сваке године држе своје скупштине у ово доба. У њима бирају калуђерски одбор, који сада управља манастирским иметком. Надамо се, да су калуђери донели одлуку, да се за прошлу годину унесе у клирикални школски фонд бар 200 хиљада круна чистог прихода.

И опет Дулишковић.

У парници против Русина у Лавову преслушан је као сведок и познати шпијун угарске владе, Дулишковић. Он је рекао од прилике оно исто, што је изјавио и пред судом у Мармарошсигету. Причао је о везама православних Руса из Галиције и Угарске са грофом Бобринским. Код Бобринског састајали су се Руси из Галиције и Буковине, па су удешавали план за ширење православља и говорили, како да набаве новаца, а разуме се, да су све то — по Дулишковићевом мишљењу радили у корист Русије. Дулишковић игра на северу улогу, коју је играо Настић на југу.

Српска забава у Крчедину.

Српска читаоница у *Крчедину* приређује забаву са игранком о слави тамошњег св. храма, на дан летњег Св. Николе 9. (22.) маја, а уз пријатељско суделовање богословске омладине из Срем. Карловаца. Богословска омладина ће појати и на литургији у св. храму. Забава ће се одржати у просторијама гостионице М. Поповића. Чист приход је намењен оснивању народне књижнице. Добровољни прилози примају се са захвалношћу.

Пронађени утопљеници.

Из Карловаца јављају, да су рибари нашли она два човека, који су се удавили пролетос у Дунаву. Њихови су лешеви сахрањени у Карловцима, јер су обојица били Карловчани. Пре неки дан нашли су рибари леш ћерке Пере Трегера из Карловаца, која се удавила у Новоме Саду, а вода ју је донела до Карловаца, где је и сахрањена.

Невгода двојице дечака.

Из Карловаца јављају, да су тамо настрадала два дечака, који су припадали послузи тамошњег циркуса. Они су возили на колима сено за циркус, али су се коњи поплашили и појурили, па су оба дечка пали с кола. Један је прошао олако, а други се доста угрувао, па су га морали однети у болницу на лечење.

Кратке вести.

— На Рјеци је скочио Петар Спехер са четвртог спрата, али само је ишчашио руку. Већ је оздравио.

— Антал Кнапик из Печуја послао је госпођи Барбари Катрајн у Винковце писмо, у коме је било 5000 круна, али место новаца нашла је у папиру исечке од новина. Истрага се води.

— Код Госпића ујела је отровна змија 12 годишњег Јос. Аџију. Болнички лечник др. Зец спасао га је од сигурне смрти.

Време.

По извештају будимпештанске метеоролошке станице очекује се хладно време и на много места киша.

Књижевна вест

Изишао је 5. број „Жене“ с овом садржином: Битка на Куманову, песма Мићуна М. Павићевића. — Скромност или црна ружа, комедија у једном чину, написао Нико Ђ Вучетић Бокељски. — Наше књижевне прилике пре сто година, предавање проф. А. Гавриловића. — О нашој исхрани, по савременим начелима. — Неговање болесника на дому. — Разне белешке. — Белешке из здравља. — Белешке из домазлука.

Лист уређује Милица Јаше Томића у Новоме Саду. Годишња претплата 8 круна.

Од уредништва.

Многима у С. По нашем мишљењу сваки ислужени подофицир, који је навршио 30. годину живота, има права да буде бирач, а не само онај, који је служио и после обавезне три године. Ко је постигао подофицирски чин и ислужио своју војну обвезу, има право да буде бирач.

Н. Н. у П. За бирачко право рачунају се све непосредне државне порезе: земљарина, кућарина, доходарина (пореза на зараду), пореза на камату и ренту и рударска пореза. У бирачеву порезу урачунава се кућарина и земљарина његове законите жене и малолетне деце.

I. у С. Бирачко право може добити породични члан којег бирача, који му помаже у радњи. Помоћним чланом сматра се син, рођак, посинак, зет, ако са бирачем у једној кући живи и имају заједничко домоводство.

Привредни гласник.

Са новчане пијаце.

На новчаној пијаци у Будимпешти промет је врло слаб, јер није било никаквих понуда из Беча, иако се на бечкој новчаној пијаци не осећа велика оскудица. У Берлину скаче каматна стопа. На лондонској новчаној пијаци прилике су се поправиле, јер је из Америке стигла пошиљка злата, која вреди 15 милијона круна. То је узрок, што Енглеска Банка није повисила каматну стопу, која је сада 3 процента, а било је речи, да ће се повисити на 3 и по процента. Да се то догодило, била би и код нас повећана каматна стопа.

Гусенице на јабукама и воћкама уопште.

Гусенице, које се већ по лишћу размиле и отпочну да га брсте, скоро је немогућно поништавати прскањем са разним средствима, као што то неки воћари препоручују, без обзира на то, што је поништавање на тај начин и заметно, и скупо и дангубно Поништавање зими или врло рано с пролећа, док су гусенице још у својим гнездима сакупљене, док се нису размилиле, најпоузданије је и најјевтиније Средства, којима би се гусенице могле прскањем наштити, а да се младо лишће не оштети, нема много и она су скупа. Употреба отровних сретава пак, не би се могла у свакој прилици препоручати због околних биљака, нарочито ако је то поврће, — па је с тога и најлакше и најсигурније: да се пуна гнезда скидају и сагоре.

О вредности равне простирке у стајама.

Опште је уверење, да је слама од раније пожњевене стрнике, за простирку много боља од оно зрелије пожњевене. Најбоља је јечмена, па онда овсена слама; ражна и пшенична слама у вредности су за простирку подједнаке. Од јечмене сламе опет, много је боља слама од махунастих усева, као нпр. од сточног грашка и од грахорице, само што се та слама не употребљава за простирку, јер је много кориснија за исхрану стоке. Врло је богата на ђубрећим састојцима слама од пасуља, слама од боба и од хељде; но како је слама од ових биљака кртија, дрвенаста, то је боље, да се с другим, мекшим простиркама меша, или да се на гомилу сложи, осоком или водом прелије да омекша и да се сама од себе загреје и распадне. И ресуља је изврсна биљка за простирку; једно с тога, што се не мора често мењати, а друго што у себи има више креча, калија, натрона и хлора, но што тога свега у јечменој слами има. — Шушањ (суво лишће) од лиснатог дрвећа и четине од четинастог дрвећа, дају изврстан материјал за простирку. То је боља простирка од сваке сламе. И папратине су добра простирка. У коњушницама и овчарама добра је простирка и сува ситна земља, а да се стока не би убрљала, треба поврх земље прострти суве сламе, шушња или папратине.

Брзојави „Застави“.

Стигли 2. маја.

† Др. Јован Скерлић.

Београд Угледни српски књижевник и политичар, др. Јован Скерлић, јутрос умро. Он се пре четири дана вратио из Прага, где је на Његушевој прослави држао говор. Из Прага се вратио болестан. Вјечнаја му памјат!

Аустријска делегација.

Будимпешта. У јучерањој седници босанско херцеговачког одбора аустријске делегације тражио је гроф Реј, да се и у Галицији изграде нове железничке пруге, а не само у Босни. Даље је тражио изградњу важнијих стратегијских пруга, на станицама свуда дупле пруге и подизање касарни. Њемац је захтевао, да се уваже жеље босанског радништва. Говорио је још министар Билински, делегат Масталка и известилац Корошец, а затим је усвојен предрачун заједничког министарства финансија.

Угарски сабор.

Будимпешта. Јуче је у предрачунској расправи говорио владиновац Манди, а затим румунски народни посланик *Поп Чичо*, који не прима предрачун, јер нема поверења у владу, која није имала смелости да обустави парницу због нападаја на викара нове мађарске унијатске бискупије. Румуни немају утецаја на спољну политику, па ипак се румунско народносно питање расправља у обе делегације. Аустријска делегација тражи пријатство са Румунијом по сваку цену. Говорник то разуме тако, да се морају створити везе за то. И сами опозициони говорници у угарској делегацији признали су, да се према Румунији водила рђава политика. Јавно мњење у Румунији не да се запостављати. Са његовом снагом мора да рачуна и тамошња влада. Није истина да се у Румунији вештачки изазива мржња против Мађара. Догађаји у Румунији су одјек онога, што се дешава у Угарској. Тиса је приликом преговора са Румунима утврдио, да су се Румуни владали врло лојално. И баш стога их је мучно изненадило, када је Тиса увредио Вајду. Румунски посланици су потпуно солидарни са Вајдом и жале, што се Тиса дао навести на такав поступак. Међу Румунима нема ни једног јединог русофила, па ма то тврдило хиљаду агената изазивача. Најзад изјављује и то, да је румунски народ силно невадовољан са поделом изборних срезова.

Будимпешта. Попчичо образложио своју интерпелацију против помађаривања у хајдудорошком унијатском владичанству, јер се у неким румунским црквама служи литургија на мађарском језику а у вероисповедним школама предаје на мађарском језику, матрикуле воде на мађарском језику а епископу се мора писати мађарски. Министар просвете Јанковић изјавио, да ће одговорити, кад добије извештај, али се ограђује против тврдње Попчичове, да се чине злоупотребе и да се изврграва папина наредба.

Поплава.

Дева. Мориш се излио и преплавио је многе њиве. Код Сасвароша је бујица разорила железничку станицу. У Куцару је вода однела многе балване из пилане. Штета је врло велика.

Политички двобој.

Будимпешта. Министар - председник Тиса тражио је разјашњење од Стевана Раковског, што су се споречкали у делегацији. Сада њихови сведоци воде преговоре.

Српска народна скупштина.

Београд. Јуче је скупштина расправљала о интерпелацији опозиције у официрском питању. Пашић је уверавао скупштину, да гаји најискреније осећаје према официрима. Рибарац пребацује влади, да је сарежљива због успеха војске. На то је Пашић одговорио, да ће влада објавити такве документе, који ће доказати да је влада постигла толике успехе, па због тога нема разлога да буде сарежљива. Министар Протић признаје, да се после успеха на бојном пољу диже војнички дух, али зато демократске владе морају да заштите углед грађанске власти.

Турски сабор.

Цариград. Сабор отворен султановом престоном беседом, у којој се истиче потреба ојачања државе, војске и ратне флоте.

Немачка и Аустроугарска.

Берлин. У државном сабору води се расправа о спољној политици. Сви се говорници слажу у томе, да треба одржати Тројни Савез, али су неки замерали, да је Немачка сувише каскала за Аустроугарском у питањима, где није била непосредно заинтересована.

Устанак у Мексику.

Уешингтн. Мексикански усташи продрли у Тампико. По улицама биje се жесток бој. Владине трупе беже.

Албанија и Епир.

Крф. Између европске контролне комисије и епирске владе постигнут је споразум у више питања. Има изгледа за потпун споразум.

Краљева болест.

Беч. Јуче је кашаљ био слабији. Катар је нешто попустио. Краљ се добро осећа.

Несрећни случајеви.

Њујорк. Приликом полагања погинулих морнара на мртвачки одар била у Бостону толика навала светине, да је прегажено преко 100 жена и деце. У Чикагу је рањено 16 особа.

Издавалац: **Мита Клицин.**

Одговорни уредник: **Мита П. Алексијевић.**

Трговина.

Са житне пијаце у Будимпешти.

У трговини са готовом робом биле су ове цене: пшеница потиска К 27·40—28·—, банатска К 26·95 до 27·60, бачка круна 27·15—27·80; раж круна 20·45—21·35; јечам за пићу К 15·45—16·—; зоб К 15·70—17·—, кукуруз К 14·55—14·80. У трговини на рок прављени су ови закључци: пшеница за за мај К 27·62; за октобар К 24·48; раж за октобар К 19·86; зоб за октобар К 16·48; кукуруз за мај К 14·78, за јули К 15·04; за август К 15·28; репица за август К 31·60 - 31·80.

НЕДЕЉКО ЈОЦИЋ
трговац,
син Љубомира Јоцића из Јазка,
→ ВЕРИО СЕ ←
са госпођицом
СТАНКОМ КАВГИЋ,
у Руми 10./V. 1914. — 708 1—1

СВОЈ СВОМЕ! — Г. Србима трговцима препоручујем своје изврсно снабдевено en gross стовариште. - СВОЈ СВОМЕ!

НАЈВЕЋА ПОМОДНА СРПСКА ТРГОВИНА
НА ВЕЛИКО (EN GROSS) НА МАЛО (EN DETEIL)

ДУШАН С. МОНАШЕВИЋ

У НОВОМ САДУ, - главна радња у Ћурчијској улици број 23., у сопственој кући.

Телефон бр. 338. „КОД ЗЛАТНЕ КУГЛЕ“ Телефон филијале бр. 346.

Филијала у Новом Саду, на главној пијаци, Кошут Лајоша улица број 37. „код Гајдаша“.

Филијала у Вуковару, на тргу Фрање Јосифа, под вођством г. Богољуба Коњовића, „код Сокола“.

Препоручује своја богато снабдевена стоваришта у краткој, галантеријској, мушке и женске моде роби, и то: мушких и дечијих шешира и цилиндера из првих творница, мушких и дечијих капа, мушког и дечијег белог рубља као и трико Jaeger-овог рубља, крагнова, краватни, манцетни, штапова, кишобрана, каљача, путничких торби и куфера, новчаника, чарапа, рукавица и т. д. — *За женске*: разноврсних накита за хаљине, опреме за невесте, кожних и кончаних рукавица, разних фулова, мидера, кецеља, доњих сукања, кошуља, венаца, шлајера, шалова, ручних торбица, штофова за ручне радове, сапуна, парфимерије и т. д. — *За моде салоне, кројаче и кројачице*: чипака, апликација, шпиценштофа, дугмади, конаца и т. д.

Част ми је пошт. публици из Н. Сада, Вуковара и околине обратити пажњу, да сам својим вишегодишњим радом на велико (en gross) доспео у пословну везу са првим творницама ово- и иноземства, те сам услед тога у пријатном положају, да своје пошт. муштерије како на велико тако и на мало (en gross и en deteil), и у богатом избору и у одличној каквоћи — а по најјефтинијим ценама задовољити могу.

О чему молим, да се свако у мојим радњама, без обвезе купа изволи осведочити.

1897 27-40

- - Најјефтиније, строго утврђене цене! - -